

Geen jeugdig geklieder, maar kunst

AUTEUR & FOTOGRAFIE Yvonne Rijpers

Street art is de kunst van sjabloneren, cut-outs, stikken en graffiti en onvergelijkbaar met kunstgenres in de kunsthistorische canon. Street art is een organisch, wild woekerd fenomeen dat zich wereldwijd in metropolen manifesteert.

Berlijn behoort tot de hoofdsteden van de street art. Hier zijn geschikte breukvlakken en culturele vrijplaatsen te vinden en bovendien is er niet veel te vrezen van de overheid op het gebied van strafvervolging. Dat laatste punt is niet onbelangrijk, want street art beweegt zich op de rand van de illegaliteit en geldt voor veel wethandhavers – en burgers – eerder als daad van vandalisme dan als een daad van artistieke vrijheid.

Afgelopen zomer was er een vernieuwende street art tentoonstelling in Berlijn. Verschillende curatoren hadden de hoofden bij elkaar gestoken en probeerden een nieuwe waarneming van dit fenomeen te realiseren door street art van de straat naar de expositieruimte te brengen. Zou het zo kunnen zijn dat street art, dat door vele stadsbewoners jarenlang als jeugdig geklieder werd bestempeld, tegenwoordig als volwaardige kunst wordt beschouwd?

Ingenieuze wisselwerking

De uitdrukkingvormen van street art variëren sterk, onder andere doordat er geen 'school' is die een gezamenlijke richting bewaakt. Het ingenieuze gesprek dat deze kunstvormen met de stad en de openbare ruimte aangaan, is hun belangrijkste overeenkomst. Een oplettende stadswandelaar merkt de street art op en leert deze van vandalisme en

echt kliederwerk te onderscheiden. Rondkijkend ziet hij op de muren in Berlijn bijvoorbeeld gele stripvuisten, fantasievolle papierfiguren en minimalistische tekeningen die optisch op de ruimte inspelen en deze verandert. Hier en daar duiken op gevels nagetekende schaduwbeelden van straatlantarens op: een herinnering aan de nacht op klaarlichte dag.

Deze esthetische ingrepen die interacteren met de stedelijke omgeving illustreren de scheppende kracht van street art. Kunstenaars laten tekens achter, ze becommentariëren, zonder daarvoor iets terug te verlangen. De stad is een democratische galerie waar zich hun fantasie manifesteert, die zowel een contrast vormt met de grijze eentonigheid als met de grote reclamebeelden die de stad 'sieren'.

Street art ontstond in de jaren zeventig in New York in het kielzog van de toen net opgekomen hiphopcultuur. Zoals hiphop geldt als een anarchistische muzieksoort, is street art anarchistische kunst. Met een academische aanspraak op kunst heeft street art, onderdeel van een alomtegenwoordige stadscultuur, dus weinig te maken. Ook als we de carrières van erkende kunstenaars als Jean-Michel Basquiat (1960-1988) en Keith Haring (1958-1990) beschouwen, figuren die aanvankelijk omkleed waren met mythes over illegaliteit en nachtelijke graffitiacties, blijkt dat street art zich afzijdig van de gevestigde orde in de kunst heeft ontwikkeld. Het is een tegenhanger van de officiële kunstwereld, al was het alleen maar omdat het geen te verkopen producten oplevert. Street art kenmerkt zich door een eenduidige afwijzing van vercommercialisering van creativiteit en bestaat zonder inmenging van galeriehouders, kunstbeurzen en vernissages.

Frisse wind

De geïnstitutionaliseerde kunstwereld, die hongerde naar iets nieuws, nam de interventies in het straatbeeld van grote steden echter wel waar en zag in street art blijkbaar een gat in de markt. De opkomst van de Britse street art kunstenaar Banksy verduidelijkt deze ontwikkeling. Wie achter dit pseudoniem schuilgaat, is onbekend, omdat hij nog steeds illegale acties onderneemt. Hij geeft daarom ook amper interviews, en er zijn geen foto's van hem in omloop. Zijn schilderijen hangen echter in de dure galerieën in Londen en New York en worden door Hollywood-sterren verzameld. Zelfs Prins William zou zijn vriendin Kate Middleton een echte Banksy hebben gegeven. Dergelijke onbedorven street art kunstenaars zorgen voor een frisse wind in de kunstwereld.

Tegelijkertijd betekent dit dat de street art op een keerpunt is aangekomen. Zij staat met één been nog in de illegaliteit, maar met het andere inmiddels al in de galerie en – in Duitsland althans – in het cultuurpolitieke subsidiesysteem. Tentoonstellingen zoals die in Berlijn zouden zonder officiële subsidiegelden niet gerealiseerd kunnen worden. Wat enerzijds als vandalisme bestreden wordt, wordt anderzijds als hedendaagse cultuuruiting gefinancierd. Op die manier doet de commercie toch onvermijdelijk haar intrede, en dat heeft vanzelfsprekend zijn weerslag op de geestdrift van de street art.

Ook de reclamewereld heeft de waarde van street art ontdekt en er beslag op gelegd. Sinds de pop-art heeft kunst zich niet meer zo actief met de esthetiek van reclame bemoeid en erop gereageerd. Andy Warhol (1928-1987) en Roy Lichtenstein (1923-1997) waren gek op productdesign, logo's en reclameposters en namen deze stijlmiddelen over in hun werk. Street art echter, in het stadsbeeld een visuele tegenpool van de alomtegenwoordige reclame, is omgekeerd door de reclamewereld ontdekt en gekaapt. Firma's als Adidas en Nike tooien zich met street art projecten, en marketingbureaus ontwikkelen strategieën voor 'guerrilla marketing' waar wildplakken, sjabloneren en graffiti onderdeel van zijn.

Het lijkt erop dat de staat en de economie terugslaan en street art domesticeren. Het is waarschijnlijk slechts een kwestie van afwachten tot we dit fenomeen terug vinden in het curriculum van de kunstacademies en in de kunstcanon.

Yvonne Rijpers (y.rijpers@stipo.nl) is werkzaam bij Stipo – ken-nisteam voor stedelijke ontwikkeling in Amsterdam. Zij is redacteur van AGORA.

Literatuurselectie

(2003) Streetart in Berlin 2003. <www.streetart.beatcamp.de> Laatst bezocht: februari 2008.

Banksy (2008) Banksy. <www.banksy.co.uk> Laatst bezocht: februari 2008.

Gavin, F. (2007) Street renegades: New underground art. Londen: Laurence King Publishing.

Grieger, A. & H. Onken (2008) Der Tagesspiegel Weblogs: Fenster zum Hof. <www.fensterzumhof.eu> Laatst bezocht: februari 2008.

Hundertmark, C. (2003) The art of rebellion: The world of street art. Corte Madera: Gingko Press.